

Primeres citacions de coure violeta, *Lycaena helle* (Dennis & Schiffermüller, 1775), a Andorra (Lepidoptera: Lycaenidae)

First records of Violet Copper *Lycaena helle* (Dennis & Schiffermüller, 1775) from Andorra (Lepidoptera: Lycaenidae)

Andreu Ubach¹ & Eric Sylvestre²

¹ Mossèn Cinto Verdaguer, 8; E-08459 Sant Antoni de Vilamajor
ubach.andreu@gmail.com

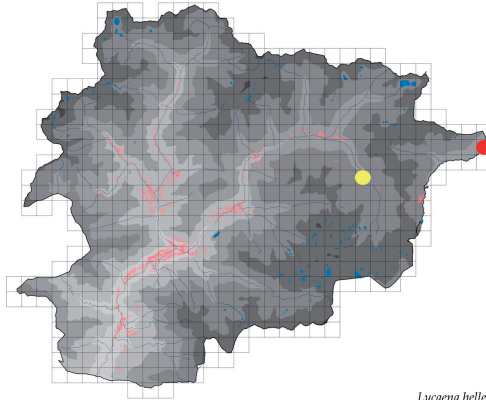
² Dr. Nequi, 10, 1r 5a; AD-500 Andorra la Vella (Andorra)
e.sylvestre@andorra.ad

Key words: Violet copper, *Lycaena helle*, Lycaenidae, Andorra, Iberian península.

El coure violeta (*Lycaena helle*) és una espècie de distribució boreoalpina amb una àmplia dispersió europea, que s'estén des de la Serralada Cantàbrica i els Pirineus fins a Escandinàvia, amb poblacions petites i localitzades. Més enllà arriba fins a la conca del riu Amur, a Rússia (Verdú *et al.* 2009). Actualment, la informació disponible sobre aquesta espècie a la península Ibèrica és pràcticament nul·la, ja que només hi ha tres citacions fidedignes. A la província d'Osca, a la base del pic d'Aneto (Masó & Pérez de Gregorio 1985); a Santander, a la localitat de Peña Labra (Sanz Román & Marcos Gómez 2004), i una única petita població descoberta recentment al nord de la província de Lleó (Muñoz Sariot 2015). D'altra banda, a França hi ha poblacions en diferents localitats fins al vessant nord dels Pirineus (Verdú *et al.* 2009). Al llarg d'aquests últims quatre anys s'han localitzat per primer cop individus de *Lycaena helle* a Andorra.

El dia 10 de juny de 2012 es va explorar la vora esquerra del riu Arieja, a l'extrem nord-est del territori andorrà (UTM 31TDH00, 1.605 m) (Fig. 1), amb l'objectiu de confirmar la sospita de la presència de *Lycaena helle*, tenint en compte les citacions ja conegudes de l'altra riba del mateix riu, en territori francès. No es va poder detectar cap imago, però l'examen del revers de fulles de bistorta (*Polygonum bistorta*), la planta nutrícia a la zona, va permetre detectar ous del licènid (Fig. 2). Es va fer un intent de cria dels ous, que va acabar amb la mort de les larves durant el primer estadi larvari. El dia 13 de juny de 2013, l'exploració de la mateixa zona va permetre detectar i fotografiar un imago (Fig. 3), el bon estat de conservació del qual indicava una emergència recent.

Els dies 20 i 25 de maig i 7 de juny de 2016 es van localitzar a les Bordes d'Envalira, a Canillo, Andorra, un total de tres exemplars de *Lycaena helle* en un mateix indret (UTM 31TCH91, 1.952 m) (Fig. 1). Les observacions es van fer en el marc d'uns

Lycaena helle

Fig. 1 Quadrats UTM 1×1 on es va fer la troballa de *Lycaena helle*. El punt a l'extrem nord-est correspon a les citacions del 2012 i el 2013; l'altre, a les del 2016.

mostrejos de ropalòcers vinculats a un projecte de la Universidad Rey Juan Carlos i el Centre d'Estudis de la Neu i la Muntanya d'Andorra (CENMA). Totes aquestes citacions, doncs, constitueixen l'addició d'un nou ropalòcer a la fauna del país (Dantart & Jubany 2012).

L'imago fa entre 18 i 20 mm, i hi ha un marcat dimorfisme sexual, ja que els mascles mostren el reflex tornassolat propi de la família Lycaenidae de manera tan accentuada que dona una coloració blau violada intensa a les ales. L'espècie té un període de vol univoltí que va de maig a juny, segons la localitat i l'altitud, amb un rang de 0 a 1.800 m a la regió d'Europa (Tolman & Lewington 2002). Els individus van poder ser sexats amb facilitat, amb la troballa d'un mascle el 20 de maig i femelles els dies 25 de maig i 7 de juny. Els exemplars trobats al maig eren individus en bon estat de conservació, cosa que indicava que eren nous, mentre que el del 7 de juny estava força volat, fet que indicava que ja feia dies que havia emergit.

Les troballes del 2012 i el 2013 corresponen a una ampliació de l'àrea de la població francesa més pròxima, atesa la situació geogràfica al vessant nord del país. Pel que fa a les del 2016, la zona és en uns prats entollats pròxims al riu Valira, amb presència de la planta nòcica més típica de l'espècie a la regió, la bistorta (*Polygonum bistorta*). La localitat, situada a una altitud de 1.952 m, suposa un nou màxim per al rang altitudinal de l'espècie, abans citat fins a 1.800 m. La troballa de tres exemplars en un mateix indret porta a pensar que es tracta d'una petita població i no pas d'una continuació de les poblacions franceses o d'individus aïllats. Es va fer una prospecció no exhaustiva de la zona circumdant en busca d'altres individus en localitats pròximes, sense èxit.

L'espècie està actualment en perill d'extinció A2c, segons la classificació de la IUCN. La designació de la categoria A2c descriu les espècies de les quals s'ha observat

Fig. 2 Ou trobat a la vora esquerra del riu Arieja l'any 2012 [Foto: E. Sylvestre].

Fig. 3 Exemplar adult de coure violeta (*Lycaena helle*) trobat a la vora esquerra del riu Arieja l'any 2013 [Foto: E. Sylvestre].

una reducció poblacional de més del 50 % en els últims deu anys i les reduccions de la qual no han cessat (van Swaay *et al.* 2010).

Atesa la proximitat entre l'indret de les troballes i la població francesa més propera, es planteja la possibilitat que l'espècie hagi arribat a Andorra travessant el port d'Envalira o a través de la vall d'Incles, amb unes característiques d'hàbitat que poden ser propícies, amb presència de la planta nutricia. El coure violeta es considera una espècie boreoalpina amb poblacions relictives i disperses, però s'hauria de prospectar de manera

més exhaustiva el 2017 i durant la temporada corresponent al període de vol a les localitats adjacents a l'indret de la població, per veure si en aquella zona hi ha un corredor biològic que travessa els Pirineus de nord a sud.

Andreu Ubach vol donar les gràcies a Benjamí Komac i a Roger Caritg per haver-lo acompanyat pel Pirineu andorrà i haver-li facilitat l'exploració d'indrets com aquest; a Jordi Dantart i Jordi Jubany per haver escrit la guia de ropalòcers d'Andorra, de la qual no se separa; a Constantí Stefanescu per tot el treball conjunt i tots els projectes en els quals l'ha animat a participar, i, finalment, a David Gutiérrez, del projecte sobre *Aglais urticae*, en el qual participa, finançat pel Ministeri d'Economia i Competitivitat d'Espanya (CGL2014-57784-P).

Eric Sylvestre agraeix a Graham Hart, que segueix la població de *Lycaena helle* a França, el fet d'haver-lo acompanyat el dia 10 de juny de 2012 i haver identificat els ous trobats, juntament amb Jean-Pierre Arnaud, Nick i Roger.

Referències bibliogràfiques

- Dantart, J. & Jubany, J. 2012. *Les Papallones diürnes d'Andorra*. 329 pp. Monografies del Centre d'Estudis de la Neu i la Muntanya d'Andorra de l'Institut d'Estudis Andorrans, Andorra.
- Masó, A. & Pérez De-Gregorio, J.J. 1985. *Lycaena helle* (Lep. Lycaenidae), ropalòcer nou per a la península Ibèrica. *Bull. Soc. Cat. Lep.*, 47: 23-26.
- Muñoz Sario, M.G. 2015. *Lycaena helle* (Denis & Schiffermüller, 1775) nueva especie para Castilla y León (España) (Lepidoptera: Lycaenidae). *Boln Soc. ent. aragon.*, 57: 433-434.
- Sanz Román, P. & Marcos Gómez, J.M. 2004. *Mariposas y Ecosistemas Cántabros*. 196 pp. Ed. Cantabria Tradicional, Torrelavega.
- Tolman, T. & Lewington, R. 2002. *Guía de las Mariposas de España y Europa*. 320 pp., 104 pls. Lynx Edicions, Bellaterra.
- Van Swaay, C.A.M., Wynhoff, I., Verovnik, R., Wiemers, M., López Munguira, M., Maes, D., Sasic, M., Verstrael, T., Warren, M. & Settele, J. 2010. *Lycaena helle*. *The IUCN Red List of Threatened Species*, 2010: e.T174383A7061808.
- Verdú, J.R. & Galante, E. (Eds.) 2009. *Atlas de los invertebrados amenazados de España: especies en peligro crítico y en peligro*. Organismo Autónomo Parques Nacionales O. A. P.

Data de recepció: 1 de desembre de 2016

Data d'acceptació: 12 de desembre de 2016